

10 jaar inwonersonderzoek

**10 jaar
inwonersonderzoek**

Leeswijzer

We verzamelen al meer dan tien jaar data over verschillende thema's. Ieder jaar wordt er per thema kritisch gekeken welke informatie we graag op willen halen. Sommige vragen zijn al tien jaar vast onderdeel van de enquête. Andere vragen zijn op een later moment toegevoegd of juist verwijderd als ze niet meer van toepassing bleken. Dat betekent dat niet alle resultaten gebaseerd zijn op de volle tien jaar, maar soms op een ander tijdsbestek.

Wat is het inwonersonderzoek?

Het Overijssels Inwonerspanel bestaat uit een wisselende groep inwoners van Overijssel van 18 jaar en ouder. Ze worden een aantal malen per jaar per mail gevraagd deel te nemen aan een enquête. De samenstelling van de groep kan per enquête verschillen. Zo bevragen we ook jaarlijks jongeren tussen de 13 en 24 jaar. De onderzoeksgroep is wel altijd representatief. We bevragen per enquête 1.000 personen die een goede afspiegeling van de Overijsselse bevolking vormen. Een dergelijke omvang garandeert voldoende betrouwbaarheid van onderzoeksuitkomsten. Het is representatief op geslacht, leeftijd, opleiding en geografische spreiding.

Op het platform www.kennishuboverijssel.nl zijn onder andere data en (onderzoeks)artikelen te vinden.

Voorwoord

Al 10 jaar de Overijsselaar centraal!

In 2012 voerde het team Beleidsinformatie voor het eerst een belevingsonderzoek uit onder de inwoners van Overijssel. Dit op verzoek van bestuurders die naast de harde cijfers en feiten ook graag informatie wilden over wat er leeft onder de Overijsselaars, over wat zij vinden en voelen.

Inmiddels doet de Provincie al meer dan tien jaar belevingsonderzoek. Jaarlijks terugkerend, maar ook incidenteel. De uitkomsten worden gebruikt voor bijvoorbeeld indicatoren in de begroting maar ook bij de ontwikkeling en de monitoring van beleid. In die tien jaar hebben we heel veel data verzameld! Een mooi moment om de balans op te maken en eens te kijken naar wat er de afgelopen jaren is veranderd in de beleving van de Overijsselaar.

Vanaf het allereerste inwonersonderzoek heeft de provincie er bewust voor gekozen dit op een professionele manier aan te pakken. Zo worden er hoge eisen gesteld aan representativiteit. We werken bovendien samen met gerenommeerde onderzoeksbureaus die de daadwerkelijke peilingen voor ons uitvoeren.

Ook voor de komende jaren blijft het inwonersonderzoek belangrijk voor beleidsmakers en bestuurders. In het coalitieakkoord Schouder aan schouder staat de ambitie centraal om de afstand tussen inwoners en bestuur te verkleinen. Weten wat de inwoners beweegt, kan daarvan een goed begin zijn en dat is precies waar het inwonersonderzoek voor bedoeld is.

De opmerkelijke - en soms voor de hand liggende - uitkomsten die we tegenkwamen bij de analyse van tien jaar belevingsdata delen we graag met u in dit boekje. Voor de indeling sluiten we aan bij de kerntaken van de provincie die we hebben aangevuld met interessante thema's. We hopen dat we u kunnen inspireren met de belevingswereld van de inwoners van Overijssel door de jaren heen.

Tot slot nog een uitnodiging. Heeft u vragen over belevingsonderzoek of wilt u het graag zelf inzetten? Neem dan contact op met team Beleidsinformatie via kennishub@overijssel.nl.

Andries Heidema
Commissaris van de Koning in de provincie Overijssel

Inhoudsopgave

Openbaar Bestuur	8
Sociale Kwaliteit	12
Cultuur	20
Wonen	26
Natuur en Klimaat	30
Energie	36
Mobiliteit	40
Verschillen in samenleving	44

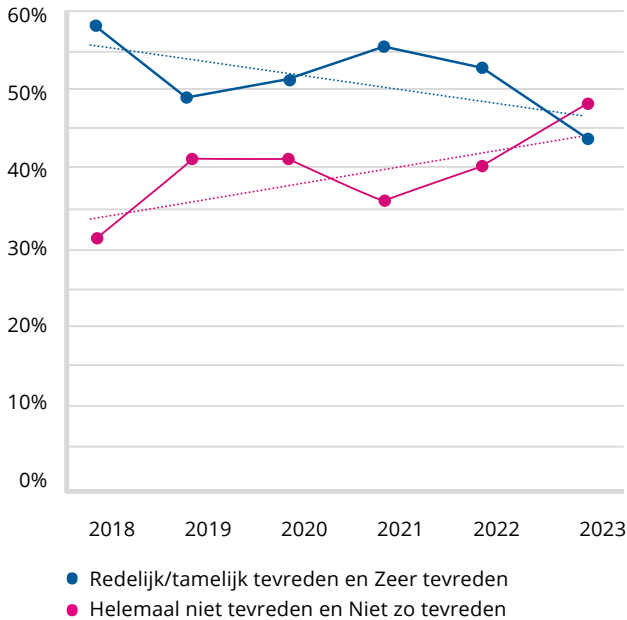
Vertrouwen in democratie onder druk

De provincie staat als bestuurslaag tussen ‘Den Haag’ en de gemeenten in. Zij doet het werk waarvoor het Rijk te groot is en de gemeente te klein. Bij een goede wisselwerking tussen overheid en samenleving kan de overheid gemakkelijker in maatschappelijke behoeften voorzien. Maar hoe staat het met die wisselwerking? Al meer dan 10 jaar onderzoeken we wat de inwoners van Overijssel vinden van de democratie.

Foto: Davey Vooren

In hoeverre ben je tevreden met de manier waarop de democratie in Nederland functioneert?

Overijsselaars in 2023 minder tevreden over de democratie

Gedurende de afgelopen jaren was de groep tevreden mensen in de meerderheid. In 2023 zien we een omslag: het aantal mensen dat niet tevreden is over de democratie ligt met 48% voor het eerst hoger dan het aantal mensen dat tevreden is (44%).

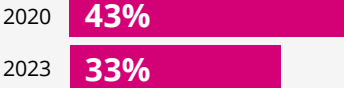
“De politiek is te weinig bezig met het leven van burgers in Nederland en met zaken die er echt toe doen (18-24 jarige)”

Ook jongeren minder tevreden over de democratie

Percentage Redelijk/tamelijk tevreden en Zeer tevreden

13 - 17 jaar

18 - 24 jaar

Ook onder jongeren is het laatste jaar de tevredenheid over de democratie snel afgenomen. Jongeren in de leeftijd van 18 tot 24 jaar zijn in vergelijking iets positiever. Maar ook daar daalt de tevredenheid.

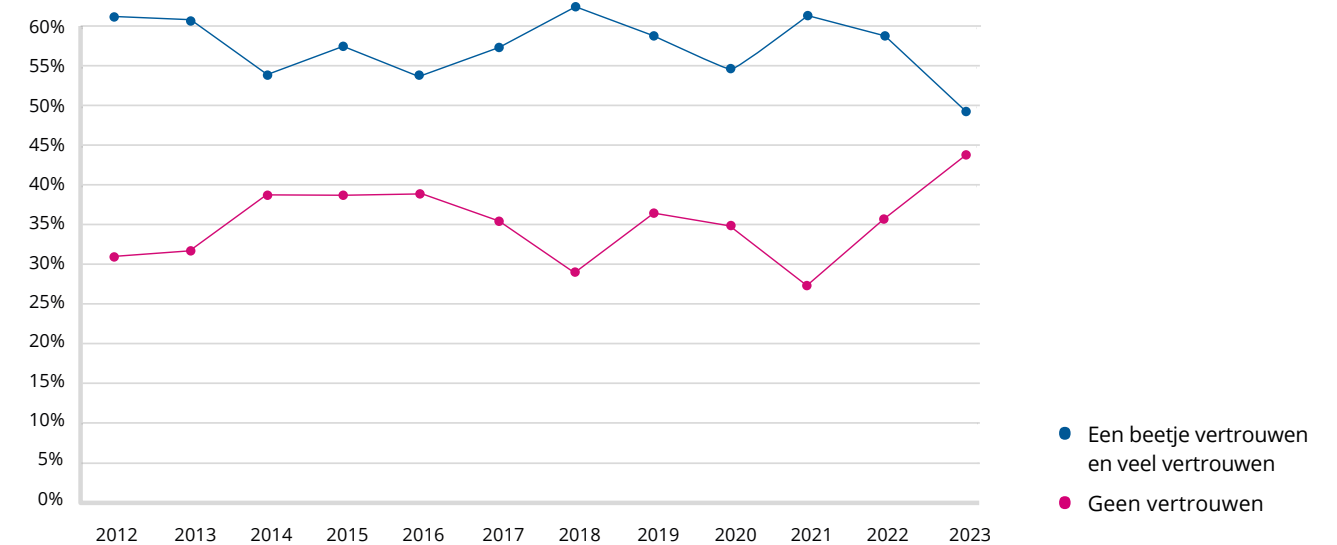
Laatste jaar sterke daling in vertrouwen landelijke politiek

Meer dan tien jaar lang schommelde het vertrouwen van de Overijsselaar in de landelijke politiek tussen de 54 en 64%. Ondanks het algemeen heersende gevoel dat het vertrouwen in de politiek daalt, was dit beeld redelijk stabiel.

Er was sprake van een kleine opleving in de beginfase van de coronajaren. In 2023 zien we echter een flinke daling van het vertrouwen naar 49%. In al die jaren is het vertrouwen nog nooit zo laag geweest. Dit beeld past bij de onrust rondom de aardbevingsschade in Groningen, de toeslagenaffaire en de naweeën van de coronacrisis.

In hoeverre heb je vertrouwen in de landelijke overheid?

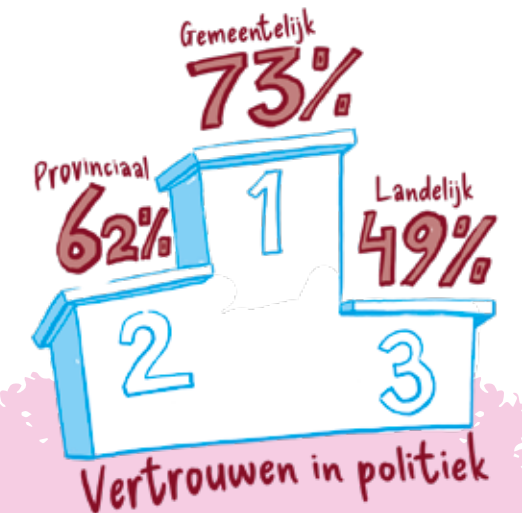

Vertrouwen Overijsselaar al jaren het hoogst in gemeentelijke politiek

Het vertrouwen in de gemeentelijke politiek is in alle jaren het hoogst in vergelijking met de andere overheden. En dat vertrouwen is al 12 jaar stabiel. Bijna driekwart (73%) heeft in 2023 veel of een beetje vertrouwen in de gemeentelijke politiek. Ter vergelijking: het vertrouwen in de landelijke politiek is slechts de helft (49%), in de provincie 62%.

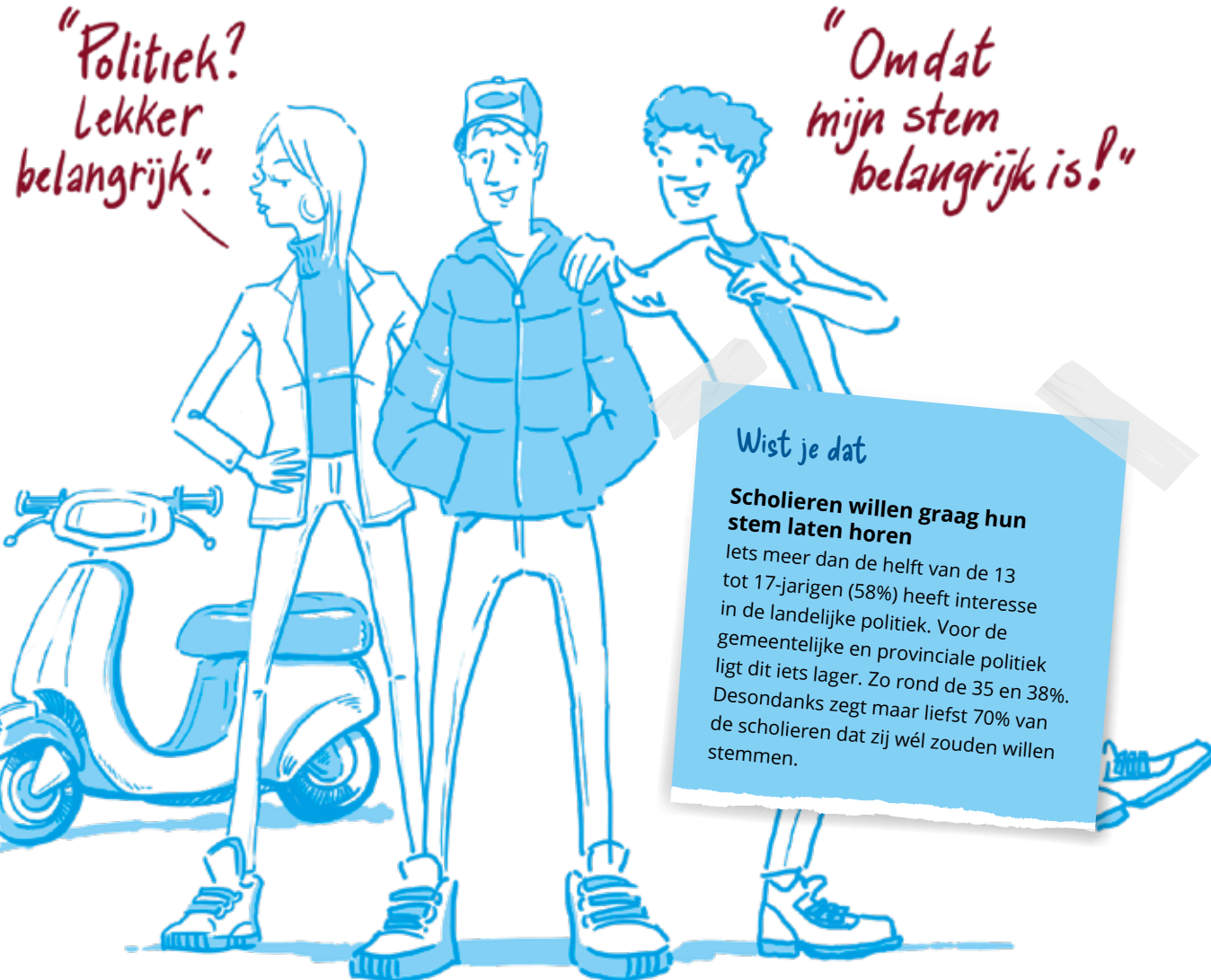
Opleiding en inkomen bepalend voor vertrouwen in overheid

Vertrouwen in de overheid is deels afhankelijk van het handelen van de overheid. Het hangt ook sterk samen met de sociaal-economische positie van de inwoners. Overijsselaars met een lager inkomen en opleidingsniveau hebben gemiddeld genomen minder grip op hun eigen leven. Dit leidt tot een minder optimistisch toekomstbeeld en tot een lager vertrouwen in de overheid en andere instituties.

Opleidingsniveau

We zien een duidelijke relatie tussen opleidingsniveau en vertrouwen in de democratie. Meer daarover lees je in het laatste hoofdstuk Verschillen in samenleving.

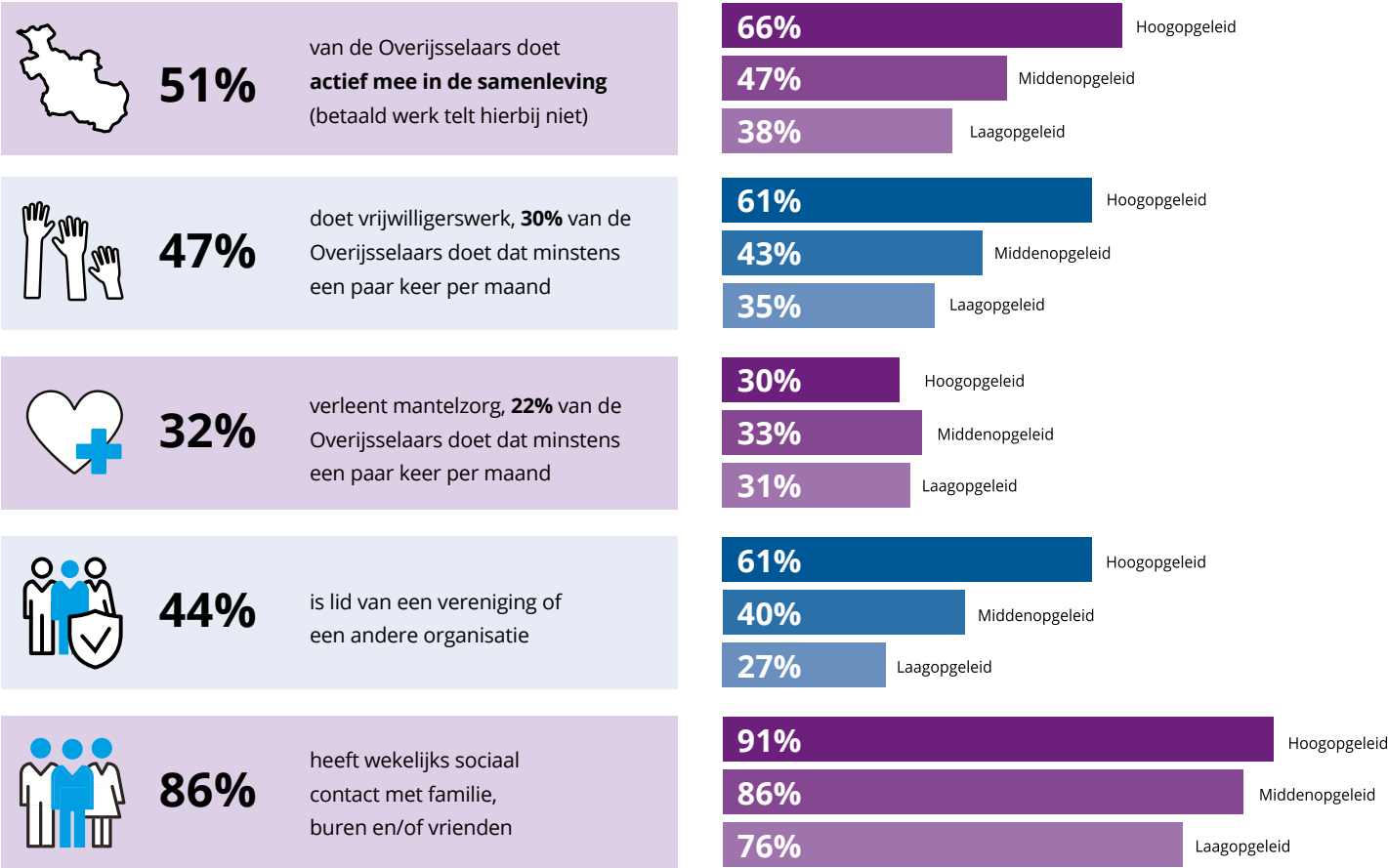
Sociale Kwaliteit

Overijsselaar actief in de samenleving

Veel van onze tijd besteden we aan betaald werk. Naast werken doen Overijsselaars ook veel voor en met elkaar. Dat zien we als sociale kwaliteit. Zo dragen Overijsselaars zorg voor een ziek familielid, doen ze vrijwilligerswerk of drinken ze simpelweg een kop koffie met vrienden of buren.

Overijsselaars doen actief mee in de maatschappij in 2023

	Hoger dan modaal inkomen	Modaal en lager inkomen	
	57%	49%	doet vrijwilligerswerk
	29%	37%	verleent mantelzorg
	53%	42%	is lid van een vereniging of een andere organisatie
	87%	81%	heeft wekelijks sociaal contact met familie, buren en/of vrienden

Is dat veel?

Sinds de start van onze inwonerpeiling zien we dat Overijsselaars actiever in de samenleving zijn dan de rest van Nederland. Toch doen sommige groepen in Overijssel stelselmatig minder vaak mee. Bijvoorbeeld laagopgeleiden en mensen met lagere inkomens.

Gaat het goed?

De cijfers voor mantelzorg en sociaal contact zijn vrij stabiel door de jaren heen. Het lidmaatschap van verenigingen en andere organisaties daalt al jaren. Vrijwilligerswerk heeft een dip gehad in de coronajaren en is nog niet helemaal terug op het oude niveau.

Wist je dat

Mantelzorg wordt vaak gedaan door laagopgeleiden of mensen met een lager inkomen

Mantelzorg verschilt van de andere manieren van meedoen. Vrijwilligerswerk, activiteiten van een vereniging en sociale contacten doen we meestal voor ons plezier en onder positieve omstandigheden. Mantelzorg kan juist zwaar zijn en vindt plaats onder moeilijke omstandigheden zoals ziekte en ongevallen.

Waardoor komt dit?

Iemand met een hoog inkomen is eerder geneigd om zorg in te kopen. Omgekeerd: iemand die vaak mantelzorg moet verlenen, kan niet veel werken en verdienen. Daarnaast zijn veel mantelzorgers wat ouder. Pensioen is dan vaak de belangrijkste inkomstenbron. Ook als het ander type hulp betreft: uit ander onderzoek blijkt dat laagopgeleiden vaker klaarstaan voor anderen. Maar ook: mantelzorgers voelen zich in de steek gelaten, blijkt uit ons inwonersonderzoek. Degenen die mantelzorg vrijwel dagelijks verlenen, voelen zich minder vaak onderdeel van de samenleving en hebben minder vertrouwen in landelijke politiek.

Overijsselaar thuis in de buurt

Een groot deel van ons leven speelt zich af in de buurt. Even de hond uitlaten en een praatje maken met de buurvrouw. Naar de buurtsuper fietsen om wat lekkers te halen voor de buurtkinderen met Sint-Maarten. Buren vragen om de planten water te geven tijdens vakantie. Fijn als dat allemaal kan. Hoe ervaren Overijsselaars eigenlijk de sociale samenhang in de buurt?

Overijsselaar aanzienlijk meer thuis in de buurt dan de rest van Nederland.

OV 72%
NL 68%

vindt dat de mensen in de buurt op een prettige manier met elkaar omgaan

stedelijk gebied 68%
landelijk gebied 76%

OV 48%
NL 42%

vindt dat ze in een gezellige buurt wonen waar veel saamhorigheid is

stedelijk gebied 40%
landelijk gebied 57%

OV 62%
NL 54%

voelt zich thuis bij de mensen die in de buurt wonen

stedelijk gebied 57%
landelijk gebied 67%

OV 24%
NL 33%

vindt dat mensen in de buurt elkaar nauwelijks kennen

stedelijk gebied 30%
landelijk gebied 17%

Is dat veel?

Dat is aanzienlijk meer dan in de rest van Nederland. Overijsselaars merken over het algemeen meer sociale samenhang in de buurt. Ook volgens het CBS scoort Overijssel hoog (top 3) op sociale samenhang ten opzichte van andere provincies. De uitkomsten zijn al jaren stabiel. Maar sommige groepen zijn stelselmatig minder positief, voornamelijk mensen met lage inkomens.

Wist je dat

In Overijssel wordt meer noaberschap ervaren dan in de rest van Nederland

In Overijssel wordt fors meer noaberschap ervaren (61%) dan in de rest van Nederland (43%). In Twente merkt 63% voldoende noaberschap in de buurt, in West-Overijssel is dit 59%. Ook is noaberschap sterker in het landelijk gebied aanwezig: daar merkt 70% van de respondenten voldoende noaberschap, tegenover 53% van de stedelijke respondenten. De laatste jaren ervaren de stedelingen wel steeds meer noaberschap.

Hechte gemeenschap in het landelijk gebied

Zoals onderstaande illustraties laten zien, ervaren de mensen in het landelijk gebied meer noaberschap dan stedelingen.

Waardoor komt het?

Mogelijk is het sociale leven in het landelijk gebied echt anders. Het landelijk gebied kent van oudsher vaak kleine, hechte gemeenschappen. Maar het kan ook te maken hebben met de levensfase van de inwoners. Steden trekken vaak jonge mobiele alleenstaanden die op zoek zijn naar een tijdelijke woning en minder waarde hechten aan verbinding met de buurt. Het landelijk gebied is juist populair onder gezinnen die willen settelen.

Over Noaberschap

"In grote delen van Overijssel golden vanoudsher de ongeschreven regels van het noaberschap. Buren of noabers sloten als het ware een ongeschreven pact om elkaar bij te staan in goede en slechte dagen. Het fungeerde als een soort verzekering voor hulp in geval van nood of ziekte, maar ook om het sociaal verkeer rondom bijvoorbeeld een bruiloft, begrafenis of bouw van een boerderij te stroomlijnen". (Overijsselaacademie)

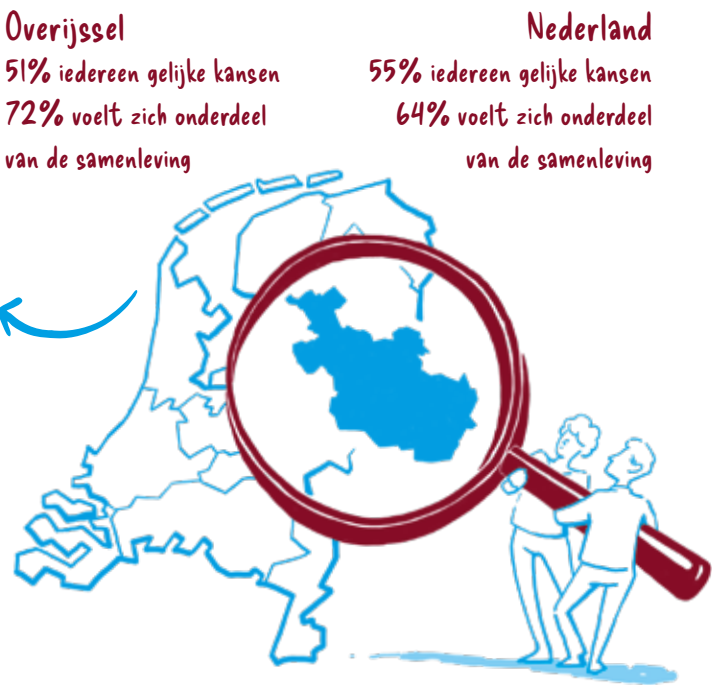
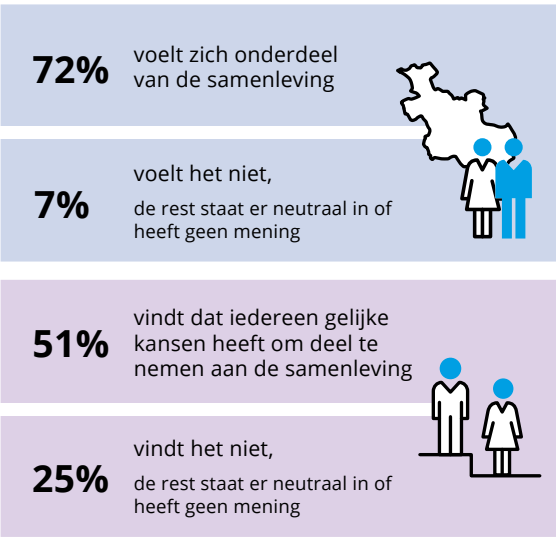
De laatste jaren ervaren de stedelingen wel steeds meer noaberschap

Overijsselaar onderdeel van de samenleving

Overijsselaars doen op veel manieren mee in de samenleving: economisch (betaald werk), maatschappelijk (vrijwilligerswerk, mantelzorg) en sociaal (contact met familie, buren en/of vrienden, deelnemen aan activiteiten van een vereniging). Toch vinden sommige Overijsselaars weinig of geen aansluiting bij de samenleving.

Overijsselaar onderdeel van de samenleving

Is dat veel?

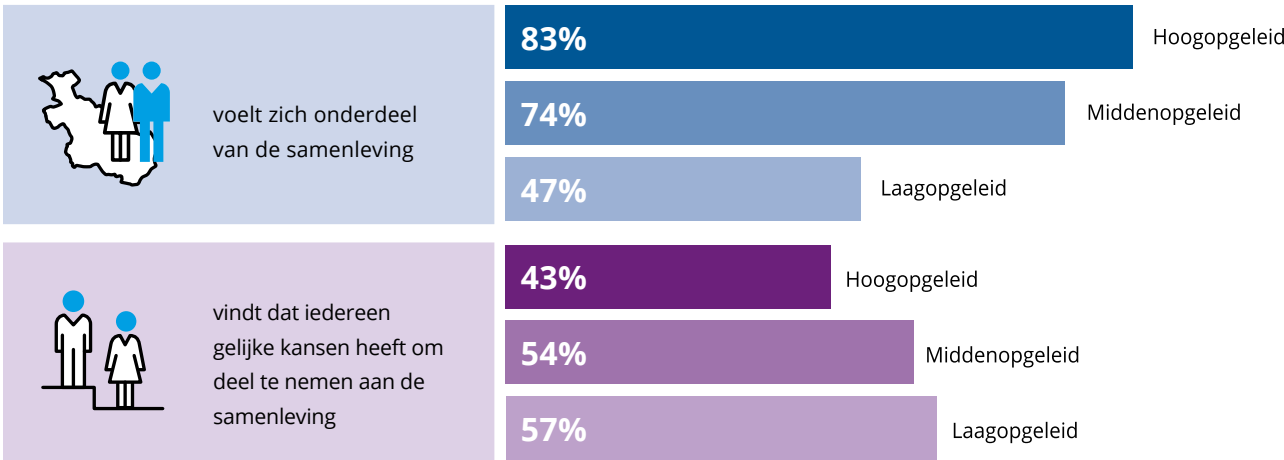
Overijsselaars voelen zich vaker onderdeel van de samenleving dan andere Nederlanders. Toch voelt 7% van de Overijsselaars zich geen onderdeel van de samenleving. Overijssel wil een inclusieve provincie zijn. Dat betekent dat iedereen mee moet kunnen doen, niet alleen de (grote) meerderheid.

Zich minder onderdeel voelen van de samenleving hangt samen met:

- Lage opleiding en laag inkomen, geen betaald werk
- Minder ervaren sociale samenhang met de buurt
- Minder vaak sociale contacten
- Minder vaak lid van verenigingen of organisaties
- Minder vertrouwen in overheden
- Over het algemeen negatiever over bijvoorbeeld cultuuraanbod en woonomgeving
- Vaker gevoel van machteloosheid: minder verantwoordelijkheidsgevoel voor de directe omgeving, minder vaak het gevoel om invloed te hebben op de woonomgeving.

Hoogopgeleiden: met ons gaat het prima, maar meedoen is niet voor iedereen weggelegd

Opvallend is dat hoogopgeleiden zich vaker onderdeel van de samenleving voelen dan laagopgeleiden. Ze geloven echter minder vaak dat iedereen dezelfde kansen heeft om deel te nemen aan de samenleving.

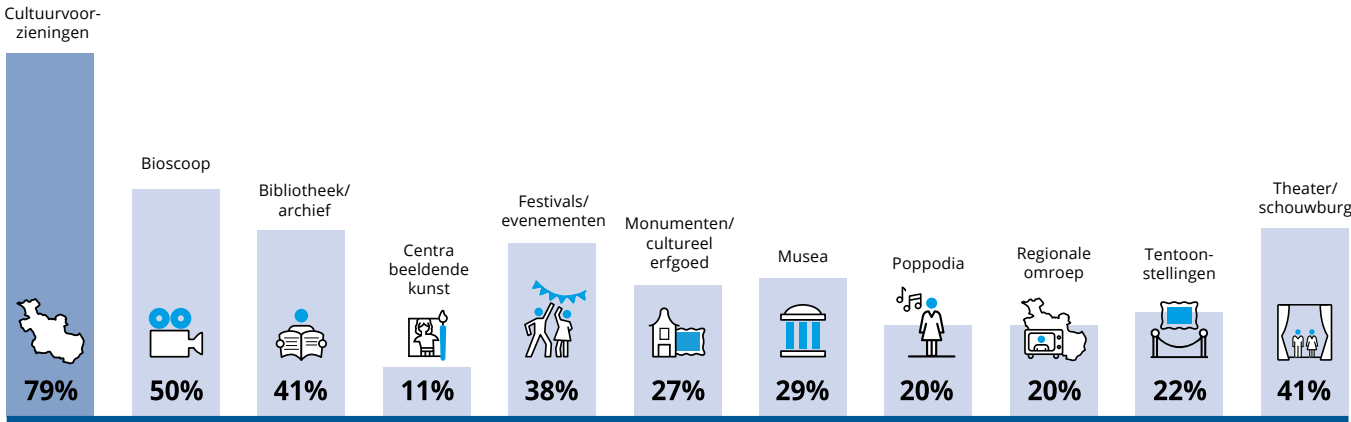
Cultuur

Overijsselaar geniet van cultuur

Overijssel heeft een bruisend cultureel leven. Na de coronajaren genieten de Overijsselaars weer volop van culturele voorzieningen. De meesten - zo'n 80% - zijn ook tevreden met het cultuuraanbod.

79% van de Overijsselaars maakt gebruik van cultuurvoorzieningen in 2023

Is dat veel?

In de afgelopen tien jaar maakten de Overijsselaars vaker gebruik van culturele voorzieningen dan de rest van Nederland. We zien ook dat na de coronajaren het gebruik nog niet helemaal is hersteld. In 2019 maakte 86% van de Overijsselaars gebruik van de cultuurvoorzieningen. In de rest van Nederland was dat 79%.

Wist je dat

Stedelingen genieten vaker van cultuur

Stedelingen gebruiken bijna alle culturele voorzieningen vaker dan inwoners van het landelijk gebied. Uitzonderingen zijn monumenten, cultureel erfgoed en regionale omroep. Speelt bereikbaarheid hier een rol? Of komt het doordat hoogopgeleiden, die culturele voorzieningen veel gebruiken, vaak in steden wonen? Waarschijnlijk beide: de inwoners van het landelijk gebied zijn minder tevreden met het culturele aanbod, maar ze hechten ook minder waarde aan dit aanbod.

Culturele omnivoren

In de wetenschappelijke literatuur werd onderscheid gemaakt tussen hoge cultuur voor elite en lage cultuur voor de massa. Sinds de jaren negentig wordt gesproken over culturele omnivoren. Dat zijn mensen - voornamelijk hoogopgeleide jongeren - die genieten van een breed aanbod aan culturele uitingen. Vandaag naar een festival of popconcert, morgen naar opera of een balletvoorstelling: zowel de lage als de hoge cultuur. Het inwonersonderzoek laat zien dat mensen die poppodia bezoeken, ook vaker naar musea gaan. Dat zijn vaak hoogopgeleiden, maar niet altijd jongeren. Festivals en evenementen trekken vooral hoogopgeleiden jongeren tot 35. Musea zijn populairder onder hoogopgeleiden 55-plussers.

Bezoek culturele voorzieningen 2023

	Hoog-opgeleid	Midden-opgeleid	Laag-opgeleid
 Bioscoop	59%	50%	33%
 Theater/schouwburg	55%	39%	24%
 Bibliotheek/archief	55%	37%	28%
 Festivals/evenementen	47%	35%	30%
 Musea	45%	23%	18%
 Monumenten/cultureel erfgoed	41%	23%	17%
 Tentoonstellingen	34%	17%	17%
 Poppodia	26%	20%	12%
 Regionale omroep	29%	17%	16%
 Centra beeldende kunst	19%	8%	8%

Overijsselaar draagt zelf bij aan het culturele leven

Overijsselaars genieten van het brede culturele aanbod. Maar niet alleen dat. Ze zijn zelf ook creatieve makers en actieve deelnemers aan het culturele leven in Overijssel.

37% van de Overijsselaars is in hun vrijetijd actief met kunst en cultuur

De meest populaire activiteiten:

Foto en video 14%

Fotograferen, films of video's maken (anders dan van de vakantie of familie)

Muziek 10%

Bespelen van een muziekinstrument, muziek maken of componeren op de computer

Tekenen en schilderen 9%

Tekenen, schilderen, grafisch werk maken (litho's, zeefdrukken, etsen, inclusief op de computer)

56% steunt culturele initiatieven financieel

9% doet crowdfunding

52% geeft geld aan huis-aan-huis collectes

16% doet dat in de vorm van 'vrienden van...'

30% heeft meegedaan aan uitingen van volkscultuur

De meest populaire uitingen:

22% dorpsfeest/ braderie

10% traditionele streekgerechten maken

3% beoefent een oude ambacht

12% is actief geweest als vrijwilliger bij een culturele organisatie

8% is lid van een vereniging voor lokale of regionale geschiedenis

Foto: Roel van de Zwerde

Vermaak voor jonge en oudere Overijsselaars

Het zal niet erg verbazen: ouderen zijn meer op het verleden gericht dan jongeren. Terwijl jongeren vaker muziek maken of deelnemen aan dorpsfeesten, leven ouderen zich uit in verenigingen voor lokale of regionale geschiedenis. Ze vinden het behoud van cultureel erfgoed ook vaker belangrijk dan jongere Overijsselaars.

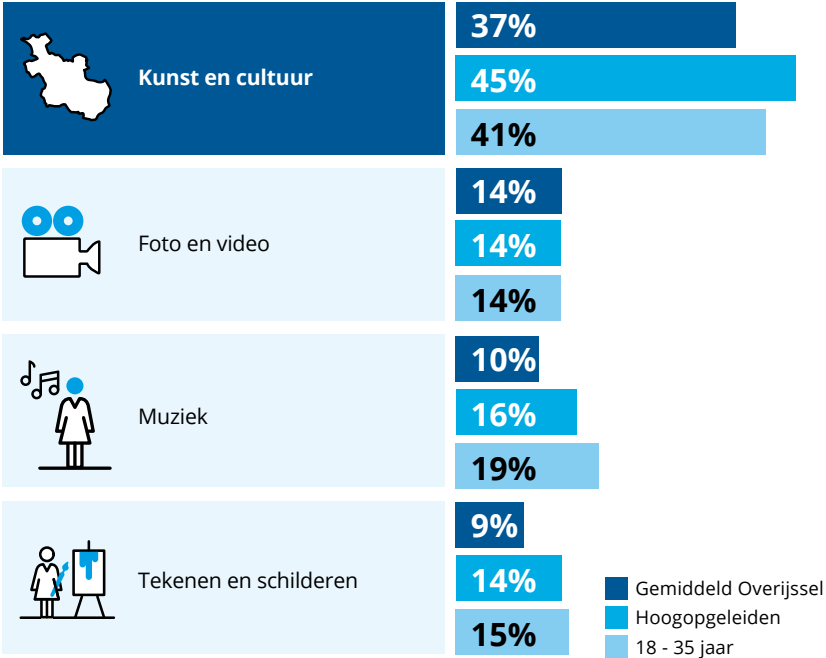
Jongeren en hoogopgeleiden actief met kunst en cultuur

Hoogopgeleiden zijn vaker creatief bezig dan laagopgeleiden. Dat geldt ook voor jongeren.

Trend stabiel

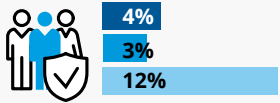
De afgelopen jaren bleven Overijsselaars ongeveer even actief in het culturele leven. Paar uitzonderingen: het lijkt wel dat ze minder vaak deelnemen aan volkscultuuruitingen en minder vaak geld geven aan huis-aan-huis collectes.

Jongeren en hoogopgeleiden creatief bezig in 2023

Ouderen waarderen de regionale geschiedenis

Vereniging voor lokale of regionale geschiedenis

Behoud historisch cultuurlandschap

Vindt behoud historisch cultuurlandschap (landgoederen, oude bossen, heidevelden, essen, houtwallen, veenontginningen, trekgraten, eendenkooien, dijkensels, verdedigingslijnes) belangrijk.

18 - 35 jaar 35 - 55 jaar 55+

Behoud historische bouwkunde

Vindt behoud historische bouwkunde (molens, historische dorpskernen en binnensteden, oude kerken, oude boerderijen, monumenten) belangrijk.

Behoud immaterieel erfgoed

Vindt behoud immaterieel erfgoed (streektaal, tradities, feesten, folklore, sagen en legenden) belangrijk.

Wonen

Overijsselaars tevreden over woonomgeving

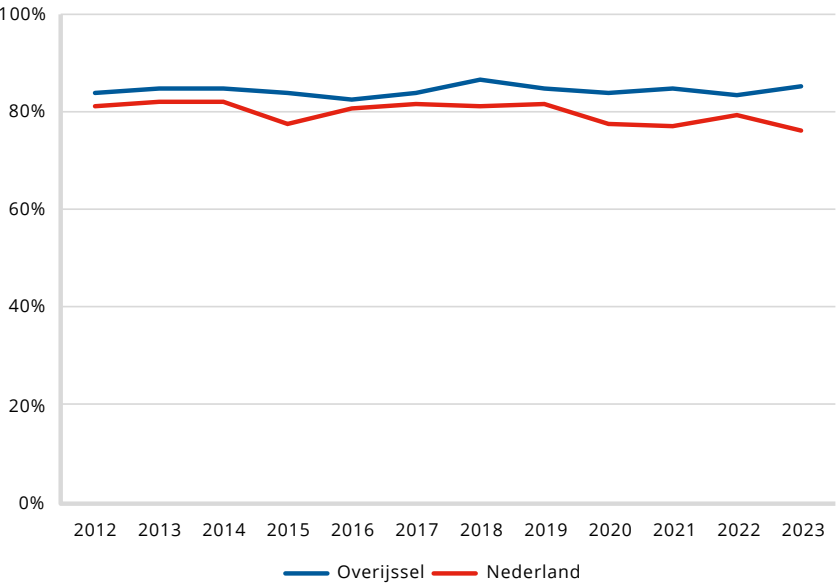
Al sinds de invoering van het inwonersonderzoek in 2012 worden inwoners van Overijssel gevraagd naar de tevredenheid over de woonomgeving. Hieruit komt naar voren dat inwoners hun woonomgeving al jaren hoog waarderen.

Wist je dat

Inwoners van Overijssel zijn meer tevreden over de woonomgeving dan de rest van Nederland. En dat al meer dan tien jaar.

Percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over hun woonomgeving (%)

Bewoners landelijk gebied vaker tevreden over woonomgeving dan stedelingen

Dat zeggen de cijfers van de afgelopen tien jaar. Maar het verschil wordt steeds kleiner. Stedelingen zijn positiever geworden en de bewoners landelijk gebied negatiever. Dat is nog duidelijker bij de respondenten die **zeer** tevreden zijn. Onder stedelingen is het aandeel **zeer tevreden** toegenomen van **17% in 2015 naar 24% in 2023**. Onder bewoners landelijk gebied is het afgenomen van **37% naar 28%**.

Wist je dat

Tevredenheid met de woonomgeving is één van de indicatoren die het CBS gebruikt om de regionale brede welvaart te meten. Overijssel scoort hierop hoog: 2e plek in 2022.

Percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over hun woonomgeving (%)

Landelijk gebied

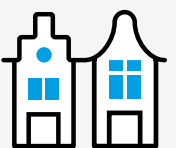
90%

2015

87%

2023

Stedelijk gebied

79%

2015

83%

2023

Overijsselaars voelen verantwoordelijkheid voor de directe woonomgeving

Vanaf 2020 kunnen inwoners reageren op de stelling: "Ik voel mij verantwoordelijk voor mijn directe woonomgeving". Een meerderheid is het hiermee eens (53%). 30% staat er neutraal tegenover.

Het percentage 'mee eens' ligt in Overijssel hoger dan in de rest van Nederland (42%).

Inwoners van het landelijk gebied voelen zich net zo verantwoordelijk voor hun directe woonomgeving (53%) als inwoners van steden (52%)

Wist je dat

Jongeren en mensen met lagere inkomens voelen zich minder vaak verantwoordelijk voor de woonomgeving

Waarschijnlijk neemt het verantwoordelijkheidsgevoel toe als je ergens langer woont en/of huiseigenaar wordt.

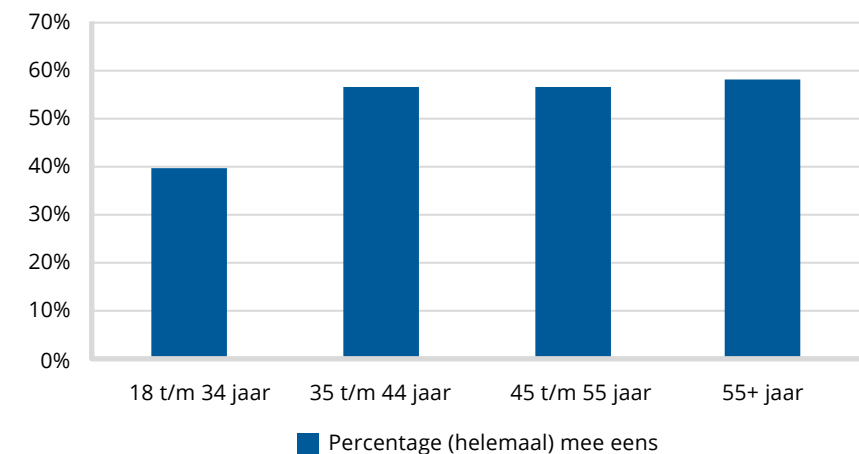

Wist je dat

37% van de Overijsselaars heeft invloed uitgeoefend op de directe leefomgeving

Er zijn verschillende manieren waarop inwoners bijdragen aan een fijne leefomgeving. Bijvoorbeeld door een speeltuin in te richten, groenonderhoud te doen of oplossingen te bedenken voor verkeersproblemen. Maar ook door het gezamenlijk plaatsen van zonnepanelen of het maken van een dorpsvisie.

Ik voel mij verantwoordelijk voor mijn directe woonomgeving

Verantwoordelijkheid voor directe woonomgeving

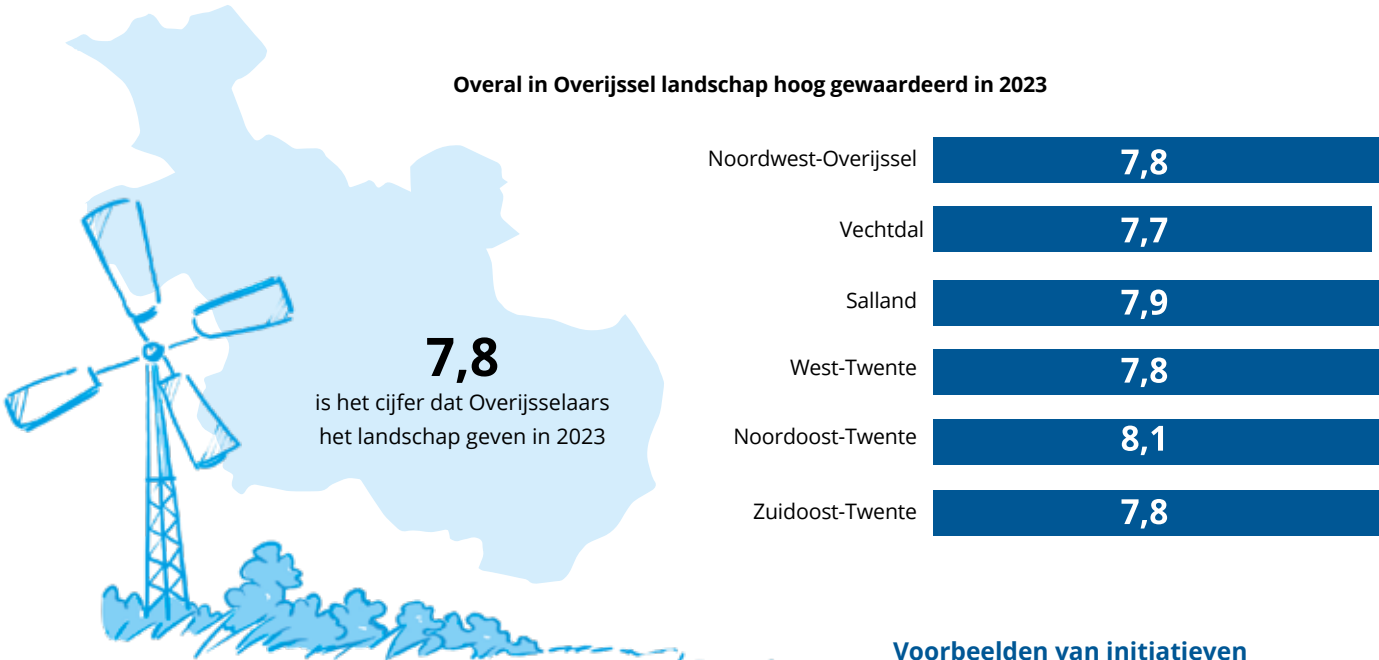
Modaal en lager inkomen **51%**

Meer dan modaal inkomen **73%**

Overijsselaars waarderen landschap

Overijsselaars hebben op veel manieren met natuur te maken. Ze genieten van de prachtige, gevarieerde landschappen van Overijssel, niet voor niets ook wel de ‘Tuin van Nederland’ genoemd. Veel Overijsselaars dragen actief een steentje bij aan de biodiversiteit in hun directe woonomgeving. Ze hebben bijvoorbeeld een bij-vriendelijke tuin of helpen als vrijwilliger mee aan landschapsonderhoud. Toch zijn Overijsselaars ook verdeeld over de natuur. De nieuwe coalitie van Overijssel ‘wil de juiste balans tussen natuur en omgeving mét duurzaam perspectief voor ondernemers’. De inwoners zijn het niet altijd met elkaar eens over hoe de balans moet zijn.

Voorbeelden van initiatieven

- Groene Loper Deventer waarbij inwoners kale schuttingen en muren in de buurt vergroenen met klimplanten
- Overijsselaars maken randen en weides bloemrijk met streekeigen zaaigoed verstrekt door Landschap Overijssel
- NK tegelwippen: inwoners verwijderen tegels in hun tuinen om ruimte voor groen te maken.

Overall in Overijssel landschap even hoog gewaardeerd

Overijssel kent prachtige afwisselende landschappen: van IJsseldelta met eeuwenoude waterwegen, terpen en eindeloze vergezichten tot Noordoost-Twente met stuwwallen, beken en dennenbossen. Van de meren, moerasbossen en rietlanden van de Weerribben en Wieden tot de heuvels en heiden van de Sallandse Heuvelrug. Overijsselaars waarderen alle typen landschappen ongeveer even hoog. Alleen het landschap van Noordoost-Twente scoort iets beter. De waardering is al jarenlang stabiel.

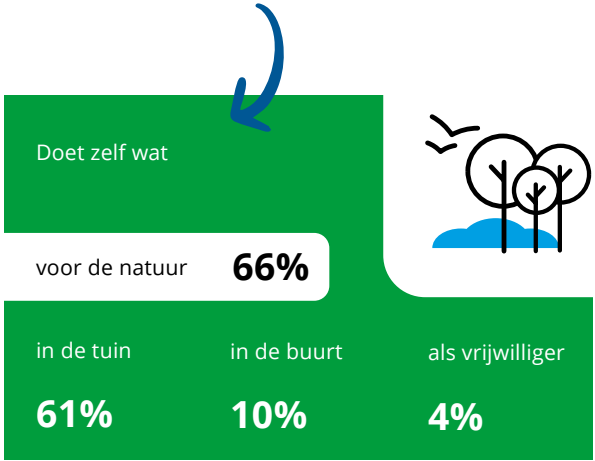

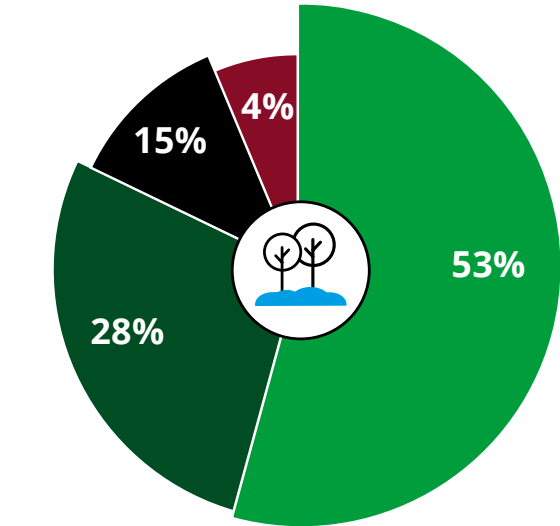
Foto: Sallandse Heuvelrug, Ellen van den Doel

Wat vinden Overijsselaars belangrijk?

De meningen over de natuur lopen uiteen in de politiek. Denk aan de stikstofdiscussie. De belangen van natuur zijn in strijd met de belangen van bijvoorbeeld landbouw en woningbouw. Toch vond in Overijssel begin 2023 slechts 4% van de inwoners dat er ook minder aandacht kan naar de natuur in de omgeving. 28% van de Overijsselaars vond juist dat er te weinig aandacht voor natuur is.

Overijsselaars die vinden dat er minder aandacht nodig is voor de natuur, noemen vooral kosten en de afweging tussen verschillende belangen als reden. Ze willen meer groen, minder afval, minder verkeer en minder woningbouw.

Natuur en omgeving

- vindt dat er voldoende aandacht is
- vindt dat er te weinig aandacht is
- vindt dat het een tandje minder kan
- heeft geen mening

"Ik zie graag meer aandacht voor aanplant van nieuwe bomen, meer opruimen van zwerfafval en meer ruimte voor de natuur"

"Het huidige landbouwbeleid en de stikstof-discussie: Laat de boeren het maar regelen. Die hebben er het meeste verstand van"

Foto: de Wieden, Gijs Versteeg

Steeds meer zorgen over klimaatverandering

Overijsselaars zien de effecten van klimaatverandering in hun woonomgeving. Dor gras in de tuin, nachten die te warm zijn om goed te kunnen slapen en hevige regenbuien met soms grote waterschade tot gevolg.

Wist je dat

Overijsselaars genieten van het mooie weer, maar ze maken zich ook zorgen over de effecten van de klimaatverandering in hun woonomgeving. In 2023 maakte zo'n 60% van de Overijsselaars zich zorgen over droogte en hittestress. Tussen 2016 en 2018 was dat de helft.

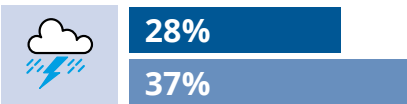

Zorgen over klimaatverandering

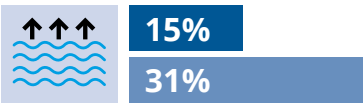
Droogte/hittestress

Wateroverlast

Overstroming

Overijssel Nederland

Overijsselaars wijken aanzienlijk af van andere Nederlanders in hun opvattingen over wateroverlast en overstroming. Het aandeel inwoners dat zich hierover zorgen maakt, is lager dan in de rest van Nederland en niet duidelijk toegenomen sinds 2016.

Een mogelijke verklaring is dat andere regio's in Nederland de laatste jaren meer wateroverlast kenden dan Overijssel. Langdurige hevige buien komen vooral voor in het westen van het land en in Zuid-Limburg. Ook overstromingen, zoals die van de Geul in Valkenburg in 2021, zijn Overijssel tot nu toe bespaard gebleven.

Wat gebeurt er?

Het wordt in Nederland warmer. De zomers worden heter en droger en de winters worden warmer en natter. De neerslag valt vaker in korte hevige buien.

Wat betekent dat?

De gevolgen voor natuur en mens zijn ingrijpend. Hevige regenbuien en overstromingen veroorzaken schade aan gebouwen en infrastructuur.

Door de temperatuurstijging zien we een verschuiving van planten- en diersoorten ontstaan. Warmteminnende soorten komen naar Nederland, koudeminnende soorten dreigen te verdwijnen. Hoge temperaturen hebben ook negatieve gevolgen voor de gezondheid van mensen. Vooral ouderen en chronisch zieken zijn hiervoor gevoelig: het Centraal Bureau voor de Statistiek ziet een aanzienlijk verhoogd sterftecijfer tijdens hittegolven.

Klimaatverandering is ook zichtbaar in de Overijsselse natuur. Zo profiteert de koninginnenpage van de warme zomers. Deze vlinder breidt zich de laatste jaren flink noordwaarts uit. Tot 2018 kwam deze soort in Overijssel nagenoeg niet voor. In 2022 zijn er al zo'n 1.800 koninginnenpages gespot.

Ook eikenprocessierupsen rukken op naar het noorden. Ze worden in Overijssel door hun enorme toename sinds 2007 gezien en hebben sindsdien veel overlast veroorzaakt.

Energie

Overijsselaar minder positief over duurzame energie

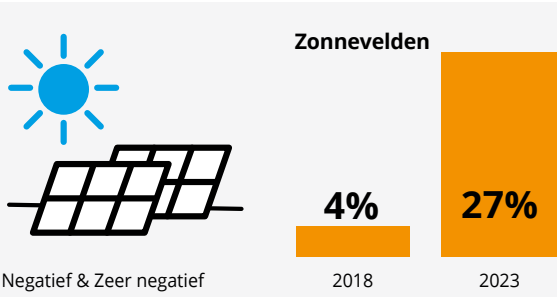
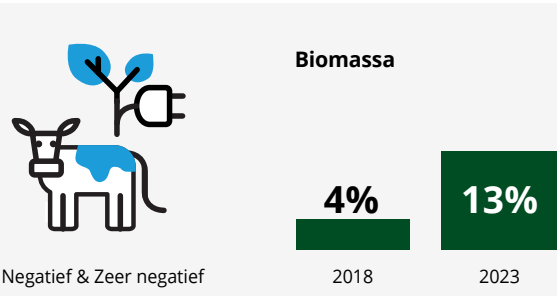
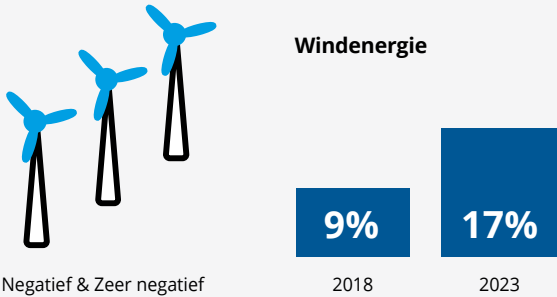
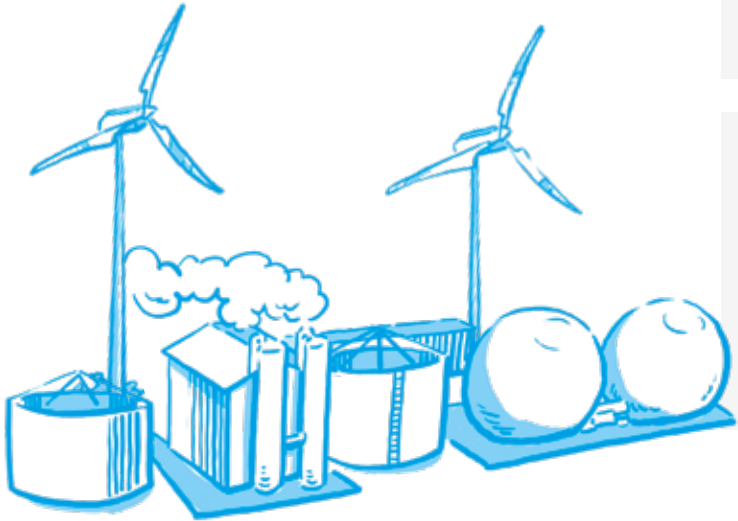
Overijssel zet vol in op energietransitie. Dat zien we bijvoorbeeld aan de toename van het aantal windmolens en zonneparken. Door in te zetten op duurzame energie, worden we minder afhankelijk van fossiele bronnen en dragen we bij aan het verminderen van klimaatverandering. Sinds 2018 worden deelnemers aan het Overijssels Inwonersonderzoek gevraagd naar hun mening over grootschalige opwek van duurzame energie.

Zorgen om klimaatverandering

Een windmolen of zonnepark heeft invloed op de leefomgeving. Het is zichtbaar in het landschap. In het nieuws lezen we over protesten van burgers tegen windturbineplannen in hun woonomgeving. Maar ook dat veel mensen zich zorgen maken over klimaatverandering. Ze protesteren voor meer maatregelen en afbouw van fossiele energiebronnen.

Ongeveer de helft van de Overijsselaars staat positief tegenover het opwekken van duurzame energie met windturbines, zonneparken of biomassa-installaties. Wel zien we een duidelijke trend dat het aantal positieve inwoners afneemt. Het aantal mensen dat negatief is over grootschalige duurzame energieopwekking, neemt toe.

Opvallend is:

De 'negatieve' toename zien we vooral bij zonneparken. Terwijl die vaak worden gezien als alternatief voor windturbines. De Overijsselaar is negatiever dan de rest van Nederland: in Overijssel staat 27% van de respondenten negatief tegenover zonneparken, in heel Nederland is dat 16%.

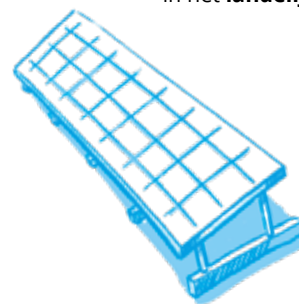
Wist je dat

Stedelingen zijn positiever over duurzame energie-opwekking dan inwoners van het landelijk gebied Overijsselaars zijn in 2023 minder positief over alle vormen van opwekking dan in 2018. Biomassa wordt nog het meest positief beoordeeld. Voor zonnenvelden en windturbines zien we dat inwoners van het landelijk gebied minder vaak positief zijn dan mensen uit de stad. Zeker als het de eigen woonomgeving betreft.

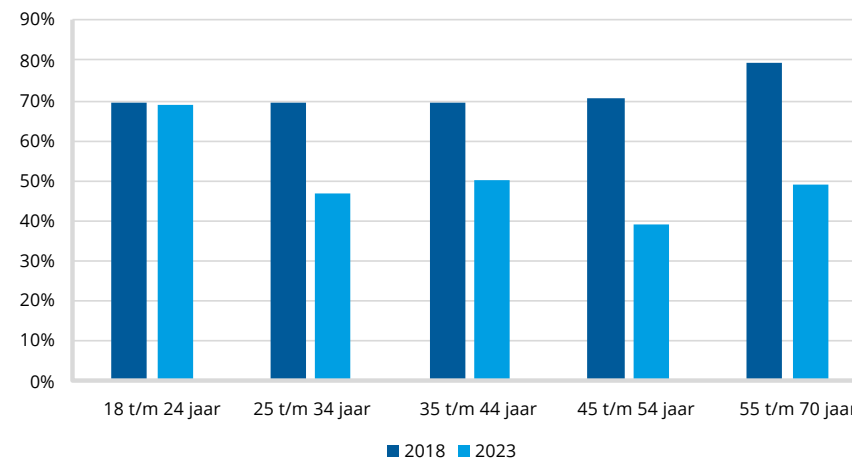
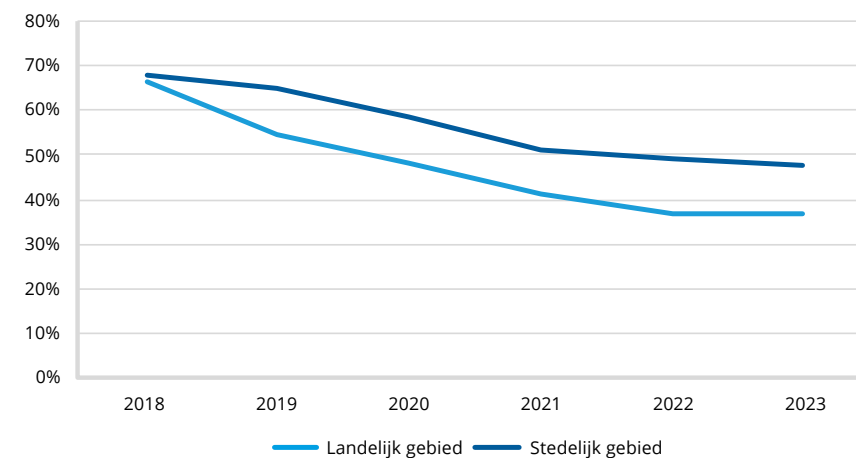

In het landelijk gebied gaf in 2018 nog 23% van de Overijsselaars aan negatief te staan tegenover windmolens in de eigen woonomgeving, in 2023 was dat 36%. Die stijging was voor de stedelijke gebieden een stuk minder groot: van 21% in 2018 naar 25% in 2023.

Zonnenvelden lijken meer weerstand op te roepen dan windturbines, ook als het gaat om de eigen woonomgeving. In 2018 was er weinig verschil tussen inwoners uit de stad of uit het landelijk gebied. In 2023 is dat verschil groter: in de **stad is nog 48% positief**, in het **landelijk gebied nog maar 37%**.

Percentage inwoners dat (zeer) positief is over zonnenvelden in de directe woonomgeving (%)

Wist je dat

Jongeren blijven positief over zonnenvelden

Over alle leeftijdsklassen zien we dat minder mensen positief zijn over zonnenvelden. Uitzondering vormt de leeftijdsgroep van 18 t/m 24 jaar. Daar is het aandeel gelijk gebleven: zowel in 2018 als in 2023 was 69% positief over zonnenvelden.

Mobiliteit

Verkeer en vervoer in Overijssel

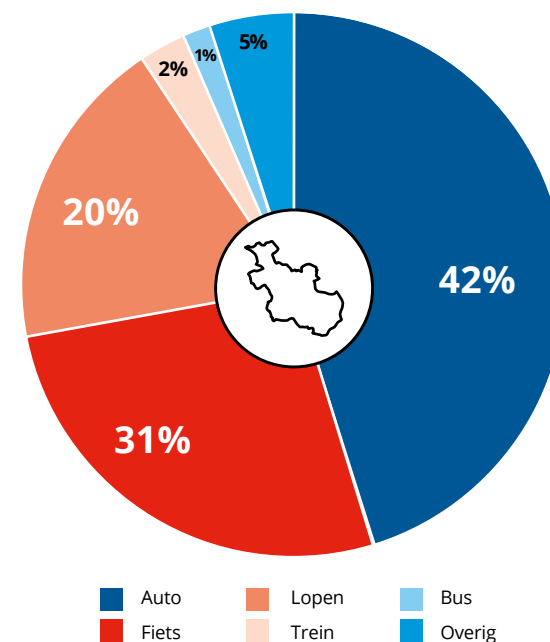
In het Inwonersonderzoek Overijssel zijn de afgelopen tien jaar geen vragen gesteld over mobiliteit. Dat betekent niet dat we niets weten over hoe inwoners van Overijssel denken over verkeer en vervoer. Of hoe ze zich gedragen in het verkeer. Diverse landelijke onderzoeken geven ons die informatie:

- Onderweg in Nederland (ODiN) van het Centraal bureau voor de Statistiek laat het verplaatsingsgedrag van de Overijsselse bevolking zien.
- Onderzoek van CROW gericht op waardering van het openbaar vervoer.
- Het Periodiek Regionaal Onderzoek Verkeersveiligheid van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat in het verleden werd uitgevoerd.
- Wegbelevingsonderzoeken van de ANWB in onder andere Overijssel.

Hoe verplaatsen wij ons in Overijssel in 2022?

Gemiddeld aandeel verplaatsingen per persoon per jaar naar vervoerswijze Overijsselse bevolking.

Het OV scoort een ruime voldoende onder Overijsselaars

Het CROW voert al vele jaren onderzoek uit naar waardering van het openbaar vervoer in Nederland. Naast een algemeen oordeel in cijfers worden heel veel aspecten waaronder prijs, veiligheid, comfort en punctualiteit beoordeeld.

Mobiliteit wordt onderdeel van Overijssels inwonersonderzoek

Provincie Overijssel wil – naast de landelijke onderzoeken – ook vragen over verkeer en vervoer opnemen in het inwonersonderzoek. Deze vragen gaan vooral over verplaatsingsgedrag van Overijsselaars. Deze informatie is belangrijk omdat we mobiliteit van mensen meer willen beïnvloeden: minder gebruik van auto, meer gebruik van duurzamere vormen als lopen, fietsen en openbaar vervoer.

Wist je dat

Op alle afstanden wordt in Overijssel meer gefietst dan in de rest van Nederland.

En de best beoordeelde regionale treinverbinding in Nederland bevindt zich in Overijssel: de lijn Zwolle-Kampen scoort een 8,0.

Algemene klantwaardering van het openbaar vervoer in Overijssel in 2022

Trein

Bus

In **Nederland** steeg het cijfer in de afgelopen tien jaar licht van een **7,4 in 2013** naar een **7,8 in 2022**. In **Overijssel** steeg de waardering in deze periode van een **7,6 naar een 7,8**.

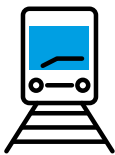
Rapportcijfer over de kwaliteit van openbaar vervoer

Nederland 2013 **7.4**

Overijssel 2013 **7.6**

7.8 Nederland 2022

7.8 Overijssel 2022

Hoge waardering:
kunnen in- en uitstappen,
klantvriendelijkheid personeel,
reissnelheid, veiligheid en
gebruikersgemak OV-chipkaart.

Minder hoge waardering:
prijs van het openbaar vervoer, drukte
in bus of trein en informatie aan
reizigers bij problemen/storingen.

Verbeterpunten:
• Aantal ritten per dag
• Kans op een zitplaats

Thema-overstijgend: Verschillen in samenleving

Opleidingsniveau laat opvallende verschillen tussen inwoners zien

Uit ons inwonersonderzoek blijkt dat er vaak verschillen bestaan tussen groepen Overijsselaars: de inwoners van de stad en van het landelijk gebied, de armen en de rijken, de ouderen en de jongeren. Opleidingsniveau laat de meest opvallende verschillen zien. Hoogopgeleide Overijsselaars scoren hoger op politieke betrokkenheid en vertrouwen, meedoen in de samenleving, gebruik van culturele voorzieningen en het gevoel van controle over de woonomgeving. Hier bekijken we deze verschillen verder.

Uit inwonersonderzoek blijkt dat op alle elementen van maatschappelijk vertrouwen hoogopgeleiden verschillen van laagopgeleiden. Hoger opgeleiden hebben gemiddeld meer grip op hun eigen leven, ervaren meer persoonlijke vrijheid en respect en hebben meer vertrouwen in het menselijk handelen en de overheid.

Maatschappelijk vertrouwen bestaat uit een samenhang van elementen. Denk aan grip op eigen leven, ervaren persoonlijke vrijheid en respect, vertrouwen in menselijk handelen en vertrouwen in de overheid.

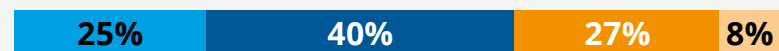
Wat verstaan we onder hoog-, midden of laagopgeleid?

Er zijn meerdere definities van opleidingsniveaus. In het inwonersonderzoek is de volgende indeling gehanteerd:

- Hoogopgeleid: wo/hbo
- Middenopgeleid: havo/vwo/mbo/mavo
- Laagopgeleid: ibo/basisschool/geen opleiding

Maatschappelijk vertrouwen naar opleidingsniveau 2020

Hoogopgeleid

Middenopgeleid

Laagopgeleid

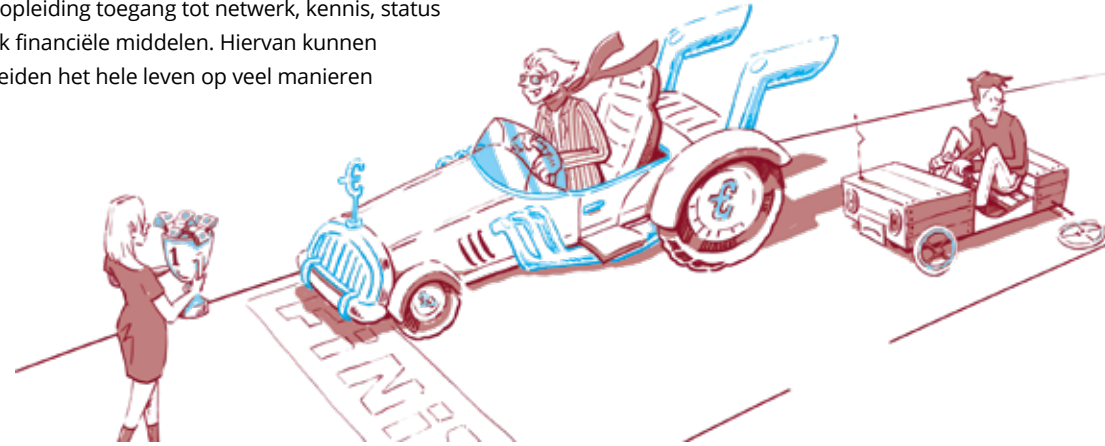

- Groot maatschappelijk vertrouwen
- Enig maatschappelijk vertrouwen
- Enige maatschappelijke bezorgdheid
- Sterke maatschappelijke bezorgdheid

Het Mattheuseffect: successen leiden tot successen

In de sociologie wordt de term Mattheuseffect gehanteerd. Het verwijst naar het idee dat successen tot meer successen leiden en tegenslagen worden gevolgd door andere tegenslagen. Zo geeft een afgeronde opleiding toegang tot netwerk, kennis, status en vaak ook financiële middelen. Hiervan kunnen hoogopgeleiden het hele leven op veel manieren profiteren.

Het Mattheuseffect verwijst naar Mattheüs 13:12: "Want wie heeft, dien zal gegeven worden, en hij zal overvloediglijk hebben; maar wie niet heeft, van dien zal genomen worden, ook dat hij heeft".

Diplomademocratie

In hun boek Diplomademocratie geven Mark Bovens en Anchrit Wille aan dat Nederland wordt bestuurd door de burgers met de hoogste diploma's. De politieke vertegenwoordigers zijn steeds hoger opgeleid. Hierdoor zijn laagopgeleiden niet goed vertegenwoordigd, terwijl ze andere belangen en politieke voorkeuren hebben. Ze herkennen zich niet in de politici en hebben niet het gevoel dat de politiek er is voor mensen zoals zij. Overijsselaars lichten toe waarom ze niet tevreden zijn met hoe de democratie in Nederland functioneert:

"De bazen doen toch wat ze zelf willen, ze komen niet na wat ze zeggen"

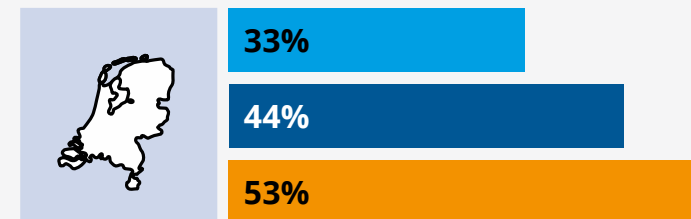
"De overheid heeft een grote kloof gecreëerd met de bevolking"

Opvallend: de groep hoogopgeleiden in Overijssel, net als in de rest van Nederland, wordt steeds groter. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek was in 2013 23% van de Overijsselse inwoners hoogopgeleid, in 2021 was dat 28%.

Tevreden met hoe de democratie functioneert 2023

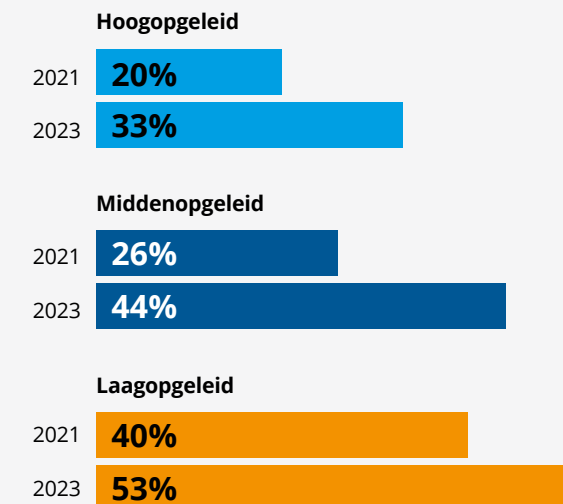

Geen vertrouwen in de landelijke overheid 2023

■ Hoogopgeleid ■ Middenopgeleid ■ Laagopgeleid

Geen vertrouwen landelijke overheid (2021 - 2023)

Vertrouwen in landelijke overheid veel lager na coronapandemie

Het vertrouwen in de overheden en de tevredenheid over de democratie waren tijdens het begin van de coronapandemie ongekend hoog. Daarna nam dat snel af. Vooral het vertrouwen in de landelijke overheid.

Laagopgeleiden hadden voor de coronapandemie al vaak weinig vertrouwen in de landelijke overheid. Het vertrouwen van midden- en hoogopgeleiden is in 2023 op het laagste niveau sinds 2014 toen de meting startte.

Laagopgeleiden doen minder vrijwilligerswerk, maar zijn meer behulpzaam

Laagopgeleiden doen minder vaak vrijwilligerswerk en zijn minder vaak lid van verenigingen. Maar uit landelijk onderzoek blijkt: als het gaat om informele hulp, staan laagopgeleiden juist vaker klaar voor anderen. Denk aan kat of planten verzorgen tijdens iemands vakantie. Aan de weg zetten van de afvalcontainer of wegbrengen van vuilnis, iemand gezelschap houden, helpen met aan- en uitkleden, douchen en lichamelijk verzorgen.

Op sommige thema's wordt de opleidingskloof kleiner

Hoogopgeleiden en laagopgeleiden komen dichterbij elkaar, bijvoorbeeld op het thema energie. Het inwonersonderzoek laat zien dat laagopgeleiden altijd al best sceptisch waren over het opwekken van energie met zonnepanelen en windmolens. Hoog- en middenopgeleiden beoordeelden dat in 2014 best positief, maar dat is minder geworden.

	Hoog-opgeleid	Midden-opgeleid	Laag-opgeleid	
	61%	43%	35%	doet vrijwilligerswerk
	61%	40%	27%	is lid van een vereniging of een andere organisatie
	91%	86%	76%	heeft wekelijks sociaal contact met familie, buren en/of vrienden
	89%	80%	63%	bezoekt culturele voorzieningen

Wist je dat

Hoger opgeleide Overijsselaars doen vaker vrijwilligerswerk, zijn vaker lid van een vereniging, hebben meer sociaal contact en maken meer gebruik van cultuurvoorzieningen

Colofon

Redactie:

Team Beleidsinformatie Onderzoek en Advies

Team Beleidsinformatie DIGI

Anita Pauw, Marieke Brouwer, Petra Schep,

Anita Esselink-Wisselink, Wouter van Beek,

Karin Verhagen, Koen Docter, Gintare Morkute,

Corinne Vermeulen, Tjerk Lap, Diede Nijmeijer,

Ellis Reimert, Anja van de Gronde, Puck Gerritsen

Communicatie en Vormgeving:

Team Communicatie

Sandrine Reneman, Cécile Li

Nu reclame

Ilse Weijman

Jaar van uitgave:

2023

Contact:

Team Beleidsinformatie

Kennishub@overijssel.nl

www.kennishuboverijssel.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder toestemming van team Beleidsinformatie.

